

Września i powiat w czasach Polski Ludowej

Rozwój przestrzenny Wrześni, cz. 2

Od końca lat 50. miasto rozwijało się w kierunku południowym. W trójkącie szos do Miłosławia i Pyzdr, które prędko otrzymały nazwy ulic – odpowiednio Wrocławskiej w roku 1961 i Kaliskiej w roku 1964, rozszerzało się osiedle Sławno. W 1962 roku nadano nazwę ulicy Głogowskiej i Szczecińskiej. Później już szybko powstały kolejne – w 1965 roku Elbląska, Słupska i Malborska, w 1966 roku Grunwaldzka, Wałbrzyska, Legnicka i Kłodzka. Dwie ostatnie zapoczątkowały rozwój osiedla Sławno po wschodniej stronie uli-

W końcu lat 60. pojawiły się pierwsze domy jednorodzinne na osiedlu, które później nazwano Osiedlem Lipówka, pierwszą ulicą była w 1971 roku Słoneczna. W roku 1976 nadano już na tym osiedlu całą serię nazw nowym ulicom – były to: Błękitna, Jasna, Letnia, Plażowa, Pogodna, Promieniasta, Spacerowa, Wczasowa i po południowej stronie Paderewskiego (wtedy gen. Świerczewskiego), Kwiatowa i Wiśniowa. Na początku lat 70. nadano też nazwy ulicom – Leśnej i Działkowców. W 1976 roku w rejonie Kilińskie-

nie jego nowych granic. Szybki rozwój przyczynił się do kolejnych trudności w zaopatrzeniu w wodę – w 1976 roku wprowadzono ograniczenia w jej zużyciu. Sytuacja nieco się poprawiła w roku następnym, kiedy uruchomiono cztery nowe studnie głębinowe i rozpoczęła się budowa przy wieży ciśnieni dwóch zbiorników na wodę o pojemności 1000 m³ każdy.

W latach 1962-1967 nastąpiły bardzo duże zmiany w zewnętrznym wyglądzie starej części miasta. Już obchody 60. rocznicy strajku Dzieci Wrześnińskich w roku 1961 skłoniły władze miejskie do przeprowadzenia wielu prac remontowych na wrześnińskich ulicach. W szerszym wymiarze prace te prowadzono w latach następnym – nowe, asfaltowe (wcześniej był bruk) nawierzchnie uzyskały m.in. Plac 1 Maja (Rynek) oraz jezdnie ulic Lenina (Warszawska), Mickiewicza, Chopina, 3 Maja. Równocześnie remontowano przy nich chodniki. Bardzo ważną decyzją było „wyprowadzenie” w roku 1962 z Placu 1 Maja cotygodniowych targów. Targowisko urządzono przy ulicy Kolejowej. W 1964 roku oddano do użytku wiadukt nad przejazdem przez Daszyńskiego, w roku 1965 pojawiły się pierwsze projekty budowy dworca autobusowego przy Kolejowej. W 1966 roku rozpoczęto realizację przedłużenia ulicy Ogrodowej do Witkowskiej. Przedłużono też wówczas 22 Lipca (Legii Wrześnińskiej) do połączenia jej z Kaliską; w ten sposób powstała nowa ulica, która w 1979 roku uzyskała nazwę Opieszyn. W tymże 1979 roku w centrum miasta nadano nazwy ulicom ks. Laskowskiego, Moniuszki, Ratuszowej, Rzemieślniczej i Siennej, a dawną promenadę nad Wrześnicą nazwano ulicą Wrzosową.

W latach 60. przeprowadzone zostały gruntowne zmiany w sieci handlowej w centrum miasta. Pozytywną ich stroną było unowocześnienie, na miarę tamtej epoki, standardów sklepów. Negatywnymi skutka-

fot. ze zbiorów Muzeum Regionalnego we Wrześni

Nieistniejąca dziś kamienica przy ulicy (obecnie) Jana Pawła II 21.

W tym miejscu znajduje się teraz skwer z figurą Jezusa Ukrzyżowanego

mi było – po pierwsze bezpowrotne zniszczenie pierwotnej architektury frontonów kamienic, szczególnie w poziomie parterów, po drugie poważne utrudnienie (z powodu włączenia do powierzchni nowych sklepów korytarzy i sieni) dostępu lokatorów do mieszkań oraz – po trzecie – przeprowadzanie tych zmian z pogwałceniem praw właścicieli kamienic. Dodać warto, że w 1960 roku pojawiły się w sklepach pierwsze stoiska samoobsługowe, a w następnych latach pierwsze takie sklepy.

Znaczące dla miasta stały się decyzje władz miasta z 24 listopada 1989 roku. Rozwijające się ciągle osiedle między ulicami Świętokrzyską i Świerczewską, gdzie do istniejących już tam w latach 70. ulic dołączyły w 1983 roku Lazurowa, Szaflarowa, Tęczowa i Turkusowa, uzyskała wówczas oficjalną nazwę Osiedle Lipówka. W wyniku tej samej decyzji rozwijającemu się osiedlu w rejonie ulicy Szerokiej, gdzie w 1979 roku powstały nowe ulice: Asnyka, Broniewskiego, Dąbrowskiej, Gałczyńskiego, Kasprowicza, Kruczkowskiego, Leśmiana, Nałkowskiej, Norwida, Staffa, Tuwima, Wyspiańskiego, Zapolskiej i Żeromskiego a w roku 1980 kolejne – Drzymały, Grudzielskiego, Kosińskiego, Libelta, Mierostawskiego, Ignacego Prądyńskiego, Skoraczewskiego i Traugutta nadano nazwę Osiedla Sokołowskiego.

W 1980 roku nazwę otrzymała ulica 68. Pułku Piechoty, dając początek budowanemu przez WSM osiedlu domów wielorodzinnych między Powstańców Wielkopolskich i Gnieźnieńską. Osiedle to nazwano najpierw (25 marca 1988 roku) Osiedlem Grunwaldzkim, a później (24 listopada 1989 roku) Osiedlem Krzyża Grunwaldku. Wtedy też nadano nazwy ulicom Armii „Poznań”, 17 Dywizji Piechoty, Kutrzeby i Culica. Plany budowlane w tym rejonie spowodowały zamknięcie cmentarza parafialnego przy Gnieźnieńskiej w pierwszej połowie lat 70. i

uruchomienie cmentarza komunalnego w Dębiniu. W rejonie Kosynierów w pobliżu stadionu wytyczono w roku 1983 ulice Ciszaka i Tuhego.

W rejonie na wschód od Osiedla Sokołowskiego i na północny zachód od ulicy Witkowskiej, między powstałymi wcześniej Waryńskiego i Kopernika rozwijać zaczęło kolejne osiedle domów jednorodzinnych, na którym w 1989 roku nazwano ulice Kadłubka, Długosza, Kołłątaja, St. Konarskiego i Ściegiennego.

Nowe ulice Akacjową i Brzosową w tymże 1989 roku wytyczono w okolicach Leśnej.

W połowie lat 80. władze miejskie podjęły decyzję o przeznaczeniu na potrzeby budownictwa (najpierw wielorodzinnego WSM, potem szeregowego) terenów przy ulicy Kościuszki, naprzeciwko koszar, w których wtedy jeszcze stacjonowała jednostka radziecka (opuściła Wrześnię w roku 1992). Pierwsze bloki oddano tam do użytku jesienią 1989 roku.

W połowie lat 80. pojawiły się projekty budownictwa w centrum miasta, w rejonie, który roboczo nazwano Centrum I i II (późniejsza ulica Wielkopolska).

Wśród innych ważnych obiektów w mieście powstałych w latach 80. należy wymienić budynek Zespołu Szkół Rolniczych i nową salę gimnastyczną przy Liceum Ogólnokształcącym (rok 1987) oraz halę sportową przy ówczesnej SP nr 5 (rok 1988). W 1989 roku miasto sprzedało grunt pod starą strażnicą miejską przy ulicy Armii Czerwonej, co oznaczało jej rozbiórkę. Nowy budynek straży powstał już w roku 1970 przy ulicy Wrocławskiej.

Marian Torzewski

fot. ze zbiorów Muzeum Regionalnego we Wrześni

Róg (obecnie) Rynek z ulicą Mickiewicza. Pusty plac z kioskiem „Ruchu” z kolekturą gry liczbowej „Koziołki” i strzeżonym (!) parkingiem rowerowym (nie ma już strzelnicy LOK-u i dwóch drewnianych kiosków spożywczych).

W tym miejscu stoi dziś wybudowany w 1969 roku blok WSM Rynek 4/5

cy Kaliskiej, gdzie od 1964 roku stał już nowy budynek internatu Państwowe- go Technikum Weterynaryjnego.

W 1962 roku powstała Wrześnińska Spółdzielnia Mieszkaniowa (WSM), która w następnych dziesięcioleciach odegrała decydującą rolę w rozwoju miasta. W końcu 1964 roku w budynkach WSM mieszkało już 1060 osób, rok później spółdzielnia dysponowała 15 blokami – jedenastoma w rejonie ulicy Konopnickiej, dwoma przy Wojska Polskiego i dwoma starymi blokami przy Kościuszki.

Od 1968 roku miasto rozpoczęło zdecydowaną ekspansję w kierunku wschodnim, tworząc tam Osiedle Tyśiąclecia. Nowe bloki zaczęły powstawać w rejonie istniejących już ulic Słowackiego i Dąbrowskiego, od 1973 roku Batorego i Chrobrego, a od 1975 roku nowej ulicy Piastów. Konieczność obsługi już ponad czterech tysięcy mieszkańców skłoniła spółdzielnię do oddania do użytku nowego budynku administracyjnego u zbiegu Dąbrowskiego i Kilińskiego – 1 sierpnia 1973 roku. 17 stycznia 1978 roku WSM zakończyła budowę Domu Złotej Jesieni przy ulicy Piastów, była też inwestorem, oddanego do użytku w 1981 roku, przedszkola przy Słowackiego. W 1986 roku przy tej ulicy wybudowano gmach szkoły podstawowej (nr 5), co w pewien sposób zmieniło budownictwo w tym rejonie.

Dawna stacja benzynowa CPN we Wrześni przy ulicy (obecnie) Szkolnej. W tym miejscu współcześnie również znajduje się stacja benzynowa